

nyílcsúcs, további 96 db szakállas puszkagolyó, követő gépekbe való nehéz kőgolyók, vassarló, vasolló, vasfokos, kovácsoltvas sarkos lópatkó. A 18. századi téglapadlótól 325 cm-nyire, 435 cm mélyen találtuk meg a torony alapozásának alját. A torony belmérete: ÉD irányban 350, Ny-K irányban 370 cm.

A 200–325 cm-es szintből 13–14. századi cserépdarabok mellett 15–16. századi fekete konyhai edények darabjai, valamint 16. századi virágmintás, zöldmázás kályhacsempék között gótikus ajtóbélet szárkövei kerültek napvilágra.

Összegzésképpen elmondható, hogy az északkeleti torony biztosan Árpád-kori eredetű, magában álló lakótorony volt eredetileg, amelynek pincéjét azonban – ellentétben a délivel – hosszú évszázadokon keresztül hasznosították s így nem maradt érintetlenül a 13. századi állapot. Sőt, az 1532. évi ostrom után a vár területén keletkezett hulladékot és törmeléket, minden bizonnyal a 17. században a Széchyek idejében, ide hordták össze, s ezzel fel is töltötték jó három méter vastagságban. Az Eszterházyak korában téglapadlós, boltíves pincévé alakították át a feltöltött régi toronypincét, s ajtót is vágattak rá. Ez az állapot megmaradt az 1950-es évekig, amikor is betonpadozattal „takarták” le a korábbi pincéket. Jelenleg a visszatöltött pincét sóderes lefödéssel láttuk el.

Munkatársak: Morgós András, Kőfalvi Vidor (MNM); asszisztensek: Jagodics Dénes, Debreczeni Boglárka, Hajdú Katalin egyetemi hallgatók.

BAKAY KORNÉL

#### 148. Kőszeg, Jurisics tér 1.

(Vas megye) Kk, Kú

A középkori főtér keleti házsorának első épületét az egykori OMF már sok évvel ezelőtt kutatni kezdte, részben a szokásos falkutatási módszerrel, részben László Csaba vezetésével kisméretű kutatóárkok révén, amelyeket a kapubejáró északi oldalán, illetve a földszint utcai szobájában ásattak ki, de – az ásató elmondása szerint – mindössze 90–100 cm mélységet értek el, s különösebb megfigyelésekre és leletekre nem tettek szert. Később, 2001 novemberében a ház falainak külső szigetelésekor a kiásott 60–80 cm mélységű fal melletti árkokban is találtak leleteket.

2001. július 9. és augusztus 9. között végzett ásatásunkkor a főépülettől keletre 28 méterre, a Kelcz-Adelffy utcára nyitott egykori kapubejárótól nyugatra 3 méterre jelöltük ki a 9×2 m méretű szelvényt, amelynek tájolása ÉK–DNy. A nyitó szint (0–70 cm) zömmel újkori hulladékokat adott (például egy bécsi pipagyárból származó pipatöredékeket), bár volt a leletek között 14–15. századi edénycserép és kovácsolt vaspatkó is. A második szint (70–120 cm) hasonló leleteket adott, de ebben a szintben már jól láthatóvá vált egy Ny–K irányú kőfal, amelynek az alapozása 210 cm mélyen volt. A szelvényt a keleti oldalon 470 cm hosszúság-

ban 270 cm-ig mélyítettük ám értékelhető leletek nem kerültek elő.

A Jurisics tér 1. sz. ház építési idejére vonatkozóan tehát semmit sem tudtunk meg, mert a tulajdonos az épületben nem engedélyezte a kutatást. A kút feltárása elvileg lehetséges, ám erre már nem maradt anyagi fedezetünk. Annyi bizonyos, hogy a 16–17. században az egykori Oskola utca felé néző kőház állott az udvari részen, s a kőfal iránya alapján az utca nyomvonala eltért a mostanitól. Azt azonban, hogy ez az építmény a főtér felé néző lakóház hátsó gazdasági épülete volt-e, avagy egy önálló ház, nem tudtuk eldönteni.

Munkatársak: Morgós András, Kőfalvi Vidor (MNM); asszisztensek: Jagodics Dénes, Debreczeni Boglárka, Hajdú Katalin egyetemi hallgatók.

BAKAY KORNÉL

#### 149. Kőszeg, Kelcz-Adelffy utca 4.

(Vas megye) Kk, Kú, Ú

A terület a kőszegi római katolikus plébánia tulajdonában van. A 2001. július 9. és augusztus 9. között végzett ásatás költségeit a Kőszeg Kultúrája Alapítvány állta, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma anyagi támogatásával.

Az I. szelvényt (15×3 m) az iskolaudvar délnyugati részében jelöltük ki, a Bem József (korábban Ege Miklós) utca felőli kerítéstől 450 cm-re, a nyugati kerítésfal-tól 300 cm-re. Az első szintben (0–70 cm) előkerült az 1920-as években lebontott 138. sz. lakóház déli és nyugati főfalának szakasza. A hajdani Oskola (korábban Zsidó, később Kelcz-Adelffy) utcára néző, 1844-ben megépült Nemzeti Iskola később Városi Leányiskola lett, amelynek kertje volt a nyugati oldalon. Az iskolaudvar azonban kicsinek bizonyult, ezért felmerült az elemi iskola udvarának bővítése, s ennek biztosítására 1935 táján lebontották az 1839/56–57., illetve az 1927/139–140. sz. lakóházakat is. A 141. sz., úgynevezett cserkészház azonban érintetlen maradt.

A lakóház 18–19. századi téglapadozata 60–64 cm mélységben került elő. Ezt a padozatot később megújították. A téglapadló alatt húzódott egy döngölt agyagalapú terméskőpadozat (18. sz.), amely egybeépült a főfallal, s mint kiderült, része volt a 16–17. századi legrégebbi kőház nyugati helyiségének.

A padló feletti rétegből nagyobb számú 18–19. századi zöldmázás kályhacsempetöredék, valamint egy cizellált bronzcsipesz került elő. Találtunk újkori vaseszközöket is. A rétegek között tisztán megmaradt az 1777/78. évi nagy tűzvész nyoma. Keverten korábbi (15–16., sőt 14. századi) edénytöredékek is előfordultak. A következő réteg (70–138 cm) leletanyagában elsősorban 17. századi leletek voltak, vastag átégett paticsdarabokkal, majd a 138/140–170 cm-es szintben 15–16. századi cserépdarabok, valamint egy kettős kónikus illatszeres edényke, egy spirálissal díszített feketésszürke agyagedény darabja, és egy meghatározhatatlan érem



került elő, ez utóbbi azonban már a 16. századi szint közelében hevert. A 170–230 cm-es rétegben megvolt a 15–16. századi kőház alapfala és feltűnően kevés számú kerámia. A mélyítést 298 cm-ig folytattuk, s a szelvény középrészén 250 cm mélységben előbukkant az érintetlen márgás-lössös anyatalaj.

Összegzésképpen bizonyítottá vált, hogy a középkori Kőszeg belvárosában a 15. század utolsó harmadában megépített Szent Jakab templomtól keletre húzódó házsor legkorábbi épületei is kőből épültek a 15. sz. végén vagy inkább a 16. sz. első felében. A rétegek megőrizték a 16. századi ostrom és a későbbi nagy tűzvészek égésrétegeit. Az I. szelvény nyugati oldalán az északi szelvényfalról réteg-nyúzatot vettünk, s a Vármúzeumban kiállítottuk.

Az I. szelvénytől keletre, 50 cm széles tanúfal kihagyásával jelöltük ki a II. szelvényt (5×3 m). Az első szint (0–50 cm) leletei újkoriak voltak, de nagyobb számban mégis 18. századi mázas és mázatlan kályhacsempék, közte egy igen szép angyalfigurás darab. Az I. szelvény keleti sarkában s részben a II. szelvény nyugati szögletében nagyobb számban hevert újkori törmelék, egy négyzetes téglakna közelében, amelynek rendeltetését nem tudtuk meghatározni. Ebben a szelvényben már 150 cm mélyen jelentkeztek facölöpök foltjai, majd 230 cm mélységben négy nagyméretű faoszlop került elő, kitűnő megtartásban. Ezeket megfelelő vizes pakolásban Budapestre szállítottuk vizsgálatra. Az oszlopok 16. századiak, legalábbis a cölöplyukak alja ezeket a rétegeket érintette. Ebben a szelvényben nem értük el a sárga márgás-lössös anyatalajt. Mind az erőteljes faoszlopok, mind a K felé lejtő mélyülés azt sejteti, hogy a középkorban az egykori Gyöngyös-patak ártéri partoldala benyúlt egészen idáig. Egészen mélyen csak néhány kisebb cserépdarab került elő, 16. századi jelleggel bírtak, de pontosabb korhatározásra egyik töredék sem volt alkalmas.

Munkatársak: Morgós András, Kőfalvi Vidor (MNM); asszisztensek: Jagodics Dénes, Debreczeni Boglárka, Hajdú Katalin egyetemi hallgatók.

BAKAY KORNÉL

### 150. Kup, Egyes

(Veszprém megye) U, B, V

A Magyar Nemzeti Múzeum és a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum részéről 2001. augusztus 6–24. között folytattuk a 2000. évben megkezdett ásatásokat. Elsődleges cél a tavaly részben feltárt „őstulkos gödör” teljes feltárása és értelmezése volt. A nagy lengyeli gödörkomplexum Ny-i részét és a tavaly időhiányban félbehagyott gödör alját szerettük volna megkeresni, dokumentálni. Először Szalay Kálmán telkén nyitottunk kutatóárkokat, ahonnan egy nagyméretű teveli magkő, továbbá cserепek és tűzhely hamus foltjai kerültek elő.

A telepített kutatóárkot a szőlősorok irányában nagyjából É-nak tájoltuk (2001/1. árok) és 5 m-ként, kb. 30 cm tanúfalat hagyva bontottuk az altalajig, ami a har-

madik ásónyomban jelentkezett. A humuszban és a kevert agyagos talajban szórványosan neolitikus cserepek és kőeszközök kerültek elő. A felső negyed (2001/1. árok, 15–20 m) kivételével az altalajhoz közeledve a szórványos leletek is megszűntek. A felső negyedben viszont határozott gödörfolt és leletkoncentráció kezdődött, ezért a leletsűrűsödés irányába, az ároktól Ny-ra 3×5-ös szelvényt tűztünk ki (VI. szelvény). A harmadik nyomig tártuk fel a szelvényt, ahol gödörfoltok jelentkeztek; mellette az árokban további három nyomot haladtunk lefelé. Gazdag kora vaskori (Hallstatt) anyagot találtunk, sok állatcsonttal. Idő hiányában az árkot és a szelvényt dokumentálás után visszatemetjük, jövőre valószínűleg folytatjuk.

A másik ásatási területünk a tavalyi I. szelvény (valamint 2000/2, 4. árok) területére esik. A IV. szelvény egy része illetve a 2001/2. árok 0–5 m (K-i rész) a tavalyi I. szelvény helyére esett. Ez a metszetsfalban és a kevert kitöltésben is jól megfigyelhető volt, amelyek alapján a két ásatás csatlakozási pontjai megadhatók. A tavalyi megbontott nagy lengyeli gödörkomplexum paticsos kitöltésű gödréhez csatlakozóan több gödörreszt sikerült feltárni, gazdag leletanyaggal. Ebben az évben kevesebb kőbalta és festék került elő, viszont a paticsos omladék alatt kis rézdarabot (termésrész vagy összeégett lemezke) találtunk. Ugyanebben a gödörben, nagyon csekély számban, bronzkori jellegű kerámia is volt, ami a fémleret értelmezésében óvatosságra int bennünket. Az „őstulkos gödröt” az altalajig kibontottuk, hosszanti metszetet készítettünk a gödör aljáról.

A Ny felé csatlakozó V. szelvényben (és 2001/2. árok 5–10 m) tovább folytatódott a lengyeli gödör, a bontás során két nagy cölöplyukat találtunk, amely összefüggésbe hozható az „őstulkos gödörrel” és a mellette megfigyelt omladékkal is. Az V. szelvény DNy-i részén nagy, a zselizi és a dunántúli vonaldíszes kultúra edényeit tartalmazó gödör, mellette szintén a dunántúli vonaldíszes kultúra cserepeivel datált tűzhely került elő. A feltárt területhez csatlakozóan D, Ny és É felé egyaránt feltárható területek (gödrök, házrész) vannak, a munka folytatása a lehetőségek szerint indokolt. A leletanyag a Magyar Nemzeti Múzeumba került.

T. BÍRÓ KATALIN

### 151. Kutasó határa

(Nógrád megye) Ő, Á, Kk

2001. március 13. és 18. között a Nógrád Megyei Múzeumok Igazgatósága felkérésére bejártuk a Zagyva-Cserhát-völgyi gázvezeték nyomvonalát.

A falutól D-re, a Csapások-dűlőtől É-ra az út K-i oldalán a szántóföldben kevés kerámia, pattintott nyílhegy és egy vastárgy került elő. Ez a 12. sz. lelőhely a kutasói kanyarnál folyó patakig terjed. Kutasótól K-re, a Királyka-domb ÉK-i szántott oldalán, a Szuha-patakig terjed ki a 13. sz. lelőhely, melyről sok őskori, Árpád-kori és késő középkori kerámia és patics került elő. A lelet-